

Менеджмент

УДК 004:339.3

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15645716>

Основні вектори переходу молочного скотарства на органічні технології

Можелянська Анна Валеріївна

аспірантка, Державний біотехнологічний університет,
вул. Алчевських, 44, м. Харків, Харківська обл., 61000, Україна,
enimozhelianska@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0002-8839-8457>

Сагачко Юлія Миколаївна

кандидат економічних наук, доцент,
завідувачка кафедри менеджменту, бізнесу і адміністрування
Державний біотехнологічний університет,
вул. Алчевських, 44, м. Харків, Харківська обл., 61000, Україна,
sahachkojulija@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-0168-266X>

Прийнято: 19.01.2025 | Опубліковано: 29.01.2025

***Анотація.** У статті досліджено основні вектори переходу молочного скотарства на органічні технології. Проведено аналіз середніх цін на традиційну та органічну продукцію за 2024 рік. Проаналізувавши основні показники якості молока як сировини традиційного та органічного типів, визначено значні відмінності, які повністю виправдовують цінову політику на ринку. Розглядаються ключові аспекти підвищення ефективності виробництва органічних молочних продуктів шляхом впровадження сучасних технологій.. У результаті дослідження встановлено, що ефективність виробництва органічних молочних продуктів зумовлюється застосуванням комплексного підходу, який охоплює екологічно безпечне вирощування сировини, дотримання*

високих стандартів якості, впровадження інноваційних технологій, а також реалізацію дієвих маркетингових стратегій та підтримку споживчого попиту на органічну продукцію. Аналіз показав, що врахування екологічних і економічних чинників разом із гнучкою адаптацією до змін ринкового середовища сприяє забезпеченню стабільного розвитку та підвищенню конкурентоспроможності органічного молочного виробництва.

Ключові слова: *органічне виробництво, молочне скотарство, аграрна трансформація, продовольча безпека, державна підтримка, переробка молока.*

Main Vectors of Transition of Dairy Cattle Breeding to Organic Technologies

Mozhelianska Anna

PhD Student, State Biotechnology University,
44 Alchevskykh St., Kharkiv, Kharkiv Region, 61000, Ukraine,
enimozhelianska@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0002-8839-8457>

Sahachko Yuliia

PhD in Economics, Associate Professor,
Head of the Department of Management, Business and Administration
State Biotechnology University,
44 Alchevskykh St., Kharkiv, Kharkiv Region, 61000, Ukraine,
sahachkojulija@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-0168-266X>

Abstract. *The article investigates the main vectors of the transition of dairy farming to organic technologies. An analysis of average prices for conventional and organic dairy products in 2024 is conducted. By comparing key quality indicators of conventional and organic raw milk, significant differences are identified, fully justifying the existing pricing policies in the market. The study highlights crucial aspects of improving the efficiency of organic dairy production through the*

implementation of modern technologies. Particular attention is given to the automation of production processes, the use of innovative milk processing methods—specifically ultrafiltration—which help preserve the biological value of the products, as well as the application of eco-friendly packaging materials.

The importance of sustained consumer demand for organic products is emphasized as a key factor in the successful operation of enterprises in the sector. The growing awareness of healthy nutrition, increasing income levels, and the popularization of environmentally conscious lifestyles are stimulating the development of the organic dairy market both in Ukraine and internationally.

The article substantiates that a comprehensive approach—combining environmentally responsible raw material production, adherence to high quality standards, technological innovation, effective marketing, and adaptability to market fluctuations—is fundamental for ensuring the sustainable development and competitiveness of organic dairy production.

The research findings confirm that the effectiveness of organic dairy production is determined by the application of an integrated strategy encompassing ecologically safe raw material cultivation, strict quality compliance, the implementation of advanced technologies, as well as the execution of efficient marketing strategies and support for consumer demand. The analysis shows that accounting for both ecological and economic factors, alongside a flexible response to market dynamics, contributes to the long-term sustainability and improved competitiveness of the organic dairy sector.

Keywords: *organic production, dairy farming, agrarian transformation, food security, government support, milk processing.*

Постановка проблеми. Упродовж останніх років аграрна сфера зазнає інтенсивної трансформації, що характеризується переходом від традиційних форм господарювання до індустріалізованих моделей виробництва. Технологічні зрушення у виробництві сільськогосподарської продукції зумовлюють зростання

суспільного запиту на безпечні та якісні продукти харчування. У цьому контексті органічне сільське господарство розглядається як інноваційний напрям, орієнтований на задоволення потреб споживачів у здоровому харчуванні. Відповідно, у багатьох країнах світу активізується розробка та реалізація державної політики, спрямованої на підтримку малого бізнесу й стимулювання органічного виробництва як чинника поліпшення стану здоров'я та підвищення рівня добробуту населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перехід молочного скотарства на органічні технології є актуальною темою наукових досліджень, що охоплюють екологічні, економічні та соціальні аспекти і має значний науковий інтерес вітчизняних учених [9-15]. Зокрема, праці Касіян Р. Л. [4] висвітлюють економічну ефективність виробництва молока і напрями її підвищення, Сагачко Ю. М., Смігунова О., Подольська О. [6] досліджують шляхи забезпечення аграрного сектору України інвестиціями з метою стимулювання технологічного зростання. Особливу увагу приділено зростаючому попиту суспільства на безпечні та якісні продукти харчування, що сприяє розвитку органічного виробництва. Ці роботи відображають різні аспекти проблеми та вказують на необхідність забезпечення продовольчої безпеки, охорони навколишнього середовища та покращення добробуту населення. Окремо висвітлено напрями державної підтримки органічного виробництва у різних країнах світу, з акцентом на розвиток малого фермерства, інфраструктури сертифікації та інформаційно-просвітницької діяльності.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Основною метою статті є дослідження переходу молочного скотарства на органічні технології, оцінка поточного стану галузі, виявлення основних проблем та розробка рекомендацій для її подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перехід молочного скотарства на органічні технології в Україні здійснюється поетапно, із залученням інструментів екологічного менеджменту, інновацій і партнерства.

1. Аналіз поточного стану: господарства здійснюють внутрішній аудит, екологічну оцінку та SWOT-аналіз. Наприклад, ТОВ «Галекс-Агро» (Житомирська обл.) розпочало органічну сертифікацію після попереднього аналізу технологічного циклу.
2. Формування стратегії переходу: господарства розробляють покроковий план модернізації. ФГ «Еко-Парк» (Київська обл.) реалізувало 3-річну стратегію переходу на органічне молоко з адаптацією до стандартів ЄС.
3. Сертифікація ресурсів: підприємства проходять сертифікацію через національного оператора «Органік Стандарт». Ферма «Дивосвіт» (Хмельницьчина) отримала органічний сертифікат на корми, пасовище й продукцію.
4. Оптимізація утримання тварин: впроваджуються системи випасу, виключаються антибіотики та ГМО. У ТОВ «Рудківські молочні продукти» (Львівська обл.) тварини утримуються на органічних пасовищах, корми вирощуються без агрохімії.
5. Ресурсощадні рішення: застосовуються біогазові установки, системи збору гною. ФГ «Гудвеллі Україна» (Черкаська обл.) виробляє біогаз з відходів тваринництва, покриваючи частину енергоспоживання.
6. Навчання персоналу: проходять тренінги з органічного виробництва. Інститут агроєкології НААН України спільно з проектами GIZ організовує навчання для працівників господарств, що сертифікуються.
7. Інновації: застосовуються доїльні роботи, системи моніторингу здоров'я корів. У господарстві «Родинне молоко» (Вінницьчина) впроваджено сенсорні системи для контролю температури, активності та апетиту тварин.
8. Наукова підтримка: фермери співпрацюють з НУБіП України, Сумським НАУ, Полтавською ДСГДС. Господарства залучають фахівців до розробки адаптованих органічних технологій утримання та годівлі.
9. Розвиток збуту: фермери реалізують продукцію через еко-крамниці, кооперативи та онлайн-платформи. Наприклад, органічне молоко з господарства

«Зелений гай» (Рівненська обл.) постачається у великі торговельні мережі через платформи «GoodWine» та «Лавка традицій».

10. Моніторинг результатів: щорічно проводиться оцінка рентабельності, стану поголів'я, впливу на довкілля. Господарство «Степне» (Полтавська обл.) звітує за показниками екологічної сталості відповідно до стандартів органічної інспекції.

Цей досвід демонструє, що за умов правильної стратегії та державної підтримки українські господарства здатні успішно інтегрувати органічні технології у молочне скотарство.

У контексті інтеграційних процесів зростає кількість українських виробників і переробників, які впроваджують екологічно орієнтовані та органічні технології. Розвиток органічного молочного виробництва в Україні забезпечується відповідною нормативно-правовою базою, що створює умови для добросовісної конкуренції, стабільного функціонування внутрішнього ринку органічної продукції та підвищення рівня довіри споживачів до органічного маркування.

Ключовим нормативним актом у цій сфері є Закон України «Про основні засади та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» (прийнятий 10 липня 2018 р., набрав чинності 2 серпня 2019 р.). Документ визначає правові, економічні та організаційні засади функціонування органічного сектору, регламентує правила маркування та обігу продукції, а також спрямований на захист прав як споживачів, так і виробників органічної продукції [8].

Інвестиції в органічне молочне виробництво зазвичай характеризуються тривалим періодом окупності, який може становити від 2 до 10 років. Така ситуація обумовлена як специфікою органічного виробництва (вищі витрати, сертифікаційні вимоги, перехідний період), так і обмеженим рівнем попиту, зумовленим низькою платоспроможністю значної частини населення. Суттєва

різниця у вартості між органічною та традиційною молочною продукцією залишається стримувальним чинником для розширення внутрішнього ринку.

Згідно з даними моніторингу Асоціації виробників молока (січень 2024 року), спостерігається загальна тенденція до зростання цін на основні молочні продукти. Так, середня ціна пастеризованого молока жирністю 2,5% становила 44,29 грн/кг, що на 2% нижче за показник попереднього місяця, але на 15% вище, ніж у відповідному періоді минулого року. Найнижчу середню ціну продемонструвало молоко торгової марки «Кожен день» — 29,56 грн/кг, тоді як найвищу ціну зафіксовано на молоко «Яготинське» в упаковці Tetra Pak — 55,50 грн/кг [5]. У таблиці 1 наведено ціни в гривнях за кілограм на популярні молочні продукти станом на 2024 рік.

Таблиця 1

Середні ціни на традиційну та органічну молочну продукцію у 2024 р.

Вид продукції	Традиційна продукція	Органічна продукція
Молоко пастеризоване жирністю 2,5%, грн/л	44,29	55,5
Кефір жирністю 2,5%, грн/кг	52,62	81,20
Сметана жирністю 15%, грн/кг	124,15	153,3
Йогурт питний, грн/кг	87,60	114,53
Йогурт у стакані, грн/кг	131,85	198,30
Сир кисломолочний жирністю 9%, грн/кг	214,65	309,05
Вершкове масло жирністю від 72,5% до 73%, грн/кг	407,87	636,85
Вершкове масло «Селянське» жирністю 72,5%, грн/кг	390,22	507,55
Сир Український жирністю 50%, грн/кг	438,23	582,96
Сир Голландський жирністю 45%, грн/кг	433,01	551,81
Сир Маасдам жирністю 45%, грн/кг	508,39	544,61
Сир Гауда жирністю 45%, грн/кг	448,13	637,24
Моцарелла жирністю 45%, грн/кг	433,15	715,11

Джерело: за даними джерела [1].

Органічне молоко характеризується високим рівнем екологічної чистоти, зокрема — відсутністю залишків пестицидів, що забезпечується використанням сертифікованих кормів та випасом корів на екологічно безпечних пасовищах, де не застосовуються хімічні засоби захисту рослин (гербіциди, інсектициди, фунгіциди). У раціоні виключено генетично модифіковані інгредієнти: кормова база складається з органічного сіна, трав, соломи та фуражного зерна, що пройшли відповідну сертифікацію [1].

Крім того, органічне молоко не містить синтетичних домішок, стабілізаторів, консервантів та інших хімічних речовин, характерних для масових харчових продуктів. Дотримання стандартів органічного тваринництва значно знижує ризики накопичення токсичних елементів у молочній сировині.

Порівняльний аналіз якісних показників традиційного та органічного молока (табл. 2) свідчить про суттєві переваги останнього, що обґрунтовує його вищу ринкову.

Таблиця 2

Порівняння якості молока-сировини традиційного та органічного типів у
2024 році

Показники	Традиційна продукція	Органічна продукція
Білок, %	2,26	3,3
Жир, %	2,9	4,4
Сухі речовини, %	11	13
Кислотність, Т	20	16
Загальне бактеріальне обсіменіння, тис. м.к. в 1 см ³	300-500	До 10
Кількість соматичних клітин, тис/см ²	400-800	200

Джерело: сформовано автором на основі [2, 3].

Ефективність органічного молочного виробництва визначається комплексом чинників, серед яких ключове значення мають економічні та екологічні параметри, а також здатність підприємств гнучко реагувати на зміни

ринкового середовища та технологічні вимоги. Висока якість готової продукції є визначальною умовою успішної діяльності в органічному секторі.

Органічне молоко повинно відповідати суворим екологічним стандартам, зокрема бути вільним від хімічних домішок, залишків пестицидів та антибіотиків. Для підтвердження відповідності цим критеріям обов'язковою є процедура сертифікації органічного виробництва. Наявність міжнародно визнаних сертифікатів — таких як Європейський органічний сертифікат або сертифікат відповідності системі НАССР — виступає вагомим показником надійності, якості та конкурентоспроможності підприємства на ринку органічної продукції.[7].

Виробництво органічного молока обумовлене якістю кормової бази, яка має відповідати вимогам стандартів органічного землеробства. Ключовим є застосування кормів, вільних від хімічних добрив і пестицидів, а також забезпечення тварин збалансованим раціоном, що містить усі необхідні поживні речовини. Для підтримання стійкості кормової бази важливим є впровадження сівозмінних систем та використання органічних добрив, що сприяє довготривалій ефективності органічного молочного виробництва. Успішність органічного молочного виробництва значною мірою залежить від здатності господарств інтегрувати екологічно безпечні методи ведення сільського господарства, зберігати біорізноманіття та забезпечувати сталий розвиток. Це передбачає застосування екологічно чистих технологій, зниження викидів вуглекислого газу та охорону ґрунтів. Окрім екологічного аспекту, органічне виробництво має потенціал позитивно впливати на соціально-економічний розвиток, підтримуючи місцеві громади, створюючи робочі місця та покращуючи умови праці на сільськогосподарських підприємствах.

Інтеграція передових технологій у виробництво органічних молочних продуктів здатна суттєво підвищити як ефективність, так і якість кінцевої продукції. До таких технологій належать автоматизація виробничих процесів, впровадження інноваційних методів обробки молока, зокрема ультрафільтрації,

що забезпечує збереження більшої кількості корисних властивостей продукту, а також використання сучасних екологічно безпечних пакувальних матеріалів, які сприяють підтриманню якості та екологічної чистоти продукції [8].

Таким чином, ефективність виробництва органічних молочних продуктів визначається комплексним підходом до вирощування сировини, суворим дотриманням високих стандартів якості, впровадженням інноваційних технологічних рішень, а також ефективними маркетинговими стратегіями й підтримкою попиту на органічну продукцію. Урахування екологічних та економічних чинників поряд із здатністю адаптуватися до ринкових змін забезпечує стабільний розвиток і підвищення конкурентоспроможності органічного молочного виробництва (рис. 1).

Рис. 1. Характеристики успішності виробництва органічних молочних продуктів

Джерело: складено автором на основі результатів власного наукового дослідження.

Основні кроки переходу до органічного виробництва (рис. 2).

Рис. 2. Перехід до органічного виробництва в молокопродуктовому секторі

Джерело: сформовано автором за результатами досліджень.

Отже, усі суб'єкти, задіяні у виробництві та переробці молока, мають поступово адаптувати свої технологічні та організаційні процеси до вимог органічного сектору. Впровадження таких змін є надзвичайно важливим, і кожен виробник повинен усвідомлювати власну відповідальність у переході до органічного виробництва. Рівень готовності виробників молочної продукції до інтеграції європейських стандартів визначатиме не лише їхній доступ до

європейського ринку, але й їхню здатність зайняти на ньому конкурентоспроможну позицію. У перспективі дотримання вимог щодо якості та безпечності продукції стане ключовим чинником формування конкурентних переваг підприємств на внутрішньому ринку.

Висновки. Перехід молочного скотарства на органічні технології є стратегічно важливим напрямом розвитку аграрного сектору, який відповідає сучасним викликам у сфері екологічної безпеки, здоров'я населення та сталого використання природних ресурсів. Основні вектори цього переходу охоплюють удосконалення кормової бази відповідно до принципів органічного землеробства, дотримання високих стандартів утримання тварин, запровадження інноваційних технологій обробки та пакування продукції, а також сертифікацію виробництва згідно з міжнародними вимогами.

Актуальність переходу до органічного молочного скотарства зумовлена зростаючим попитом на якісну та безпечну продукцію як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках. Водночас адаптація до європейських стандартів відкриває нові можливості для розширення експортного потенціалу українських виробників.

У майбутньому перспективи розвитку органічного молочного скотарства полягають у формуванні національної системи підтримки виробників, удосконаленні законодавчої бази, розвитку освітніх програм та популяризації органічного споживання серед населення. Стійкий розвиток галузі вимагатиме комплексного підходу, який включатиме екологічні, економічні та соціальні аспекти. Таким чином, органічне молочне скотарство має всі передумови стати ключовим сегментом у системі екологічно орієнтованого сільського господарства України.

Список використаних джерел

1. Страпчук С. Механізм забезпечення сталого розвитку аграрних підприємств на засадах циркулярної економіки. *Економічний аналіз*. 2020. Том 30. № 2. С. 33-40. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2020.02.033>.
2. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2024 : схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.10.2024 р. № 1163-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2024-%D1%80#Text>.
3. Консолідований звіт про управління (звіт керівництва) Товариства з обмеженою відповідальністю «МБК «Єкатеринославський» за 2020 р. URL: <https://avkmilk.com.ua/wp-content/uploads/2021/06/9.-Konsolidovanyj-zvit-z-upravlinnia.pdf>.
4. Касіян Р. Л. Економічна ефективність виробництва молока і напрями її підвищення / Р. Л. Касіян. *Продуктивність агропромислового виробництва. Економічні науки*. 2013. Вип. 23. С.78-85.
5. Асоціація виробників молока : веб-сайт. URL: <https://avm-ua.org/uk/post/molocni-produkti-prodovzat-dorozcati-v-2024-roci> (дата звернення 12.05.2024).
6. Sahachko Yu., Smihunova O., Podolska O. Prospects for the formation of investment support for the technological growth of the agricultural sector of the Ukrainian economy in the post-war period. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*. 2023. Vol. 27, No. 3. pp. 62-70. DOI: <https://doi.org/10.56407/bs.agrarian/3.2023.62>.
7. Радько В. І. Тенденції розвитку виробництва молока в Україні. *Економіка АПК*. 2010. № 11. С. 24-29.
8. Про основні засади та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції : Закон України від 10.07.2018 № 2496-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#Text>.

9. Радько В. І., Свиноус І. В., Семисал А. В. Органічне молочне скотарство – виклики для України. Економіка та суспільство. 2024. Вип. 67. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-137>.
10. Присяжнюк Н. М., Слободенюк О. І., Свиноус Н. І. Інноваційні підходи виробництва органічного молока в Україні в контексті продовольчого забезпечення населення України. *Причорноморські економічні студії*. 2022. Вип. 76. DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.76-16>.
11. Петриченко О. А. Методологія дослідження виробництва продукції молочного скотарства. Ефективна економіка. 2016. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5316>
12. Тіхонова Н. О., Межинська-Бруй О. Ю. Органічна продукція: переваги і недоліки. *Наукові праці Національного університету харчових технологій*. 2014. Т. 20, № 5. С. 98–104.
13. Інтенсивні технології у молочному скотарстві : монографія / Підпала Т. В., Остапенко О.М., Ясевін С.Є. та ін. Миколаїв. 2018. 250 с. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5472/1/Pidpala%20mono.pdf>.
14. Як забезпечити прибутковість скотарства? *Агробізнес сьогодні*. 2020, 03 лист. URL: <https://agro-business.com.ua/agro/ekonomichniy-hektar/item/19347-yak-zabezpechiti-pributkovist-skotarstva.html>.
15. Формування ринку органічної продукції в Україні: теоретичні та практичні аспекти : монографія / Т. А. Кунділовська, Н. М. Зеленянська, В. Г. Захарчук та ін. ; за заг. ред. Т. А. Кунділовської. Одеса : Астропринт, 2019. 128 с.